

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnium Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXIV. ad annum CCCXLVI.

Parisiis, 1644

De rege Constantino, quomodo exercitum contra tyrannum Maxentium
duxit. Capvt III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15072

ANNO
CHRISTI
325.

καὶ διὰ σωφροσύνης φυλακῶν πολλή
νῆς ἡ πόλιν μακροφρονία. ταῦτα δὲ
πλείστα ἐστὶν ἀκούων ὁ θεοφιλέστατος
Κωνσταντῖνος, ἀ μὴ πῆς ἀφροσύνης ὅστις
σωτῆρα ἔσται, ἀφροσύνη. ποιεῖ γὰρ οἰ-
κείαν λύπην τοῖς φιλοθεοῖς ἀνδράσιν
ἢ τὸ ἄλλοτελῶν παραγμάτων ἀδικία.

Περὶ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ὅ-
πως καὶ τὸ τυραννικοῦ Μαξεντίου
ἐστρατοπεδῶσατο.

Κεφ. γ'.

ΕΔΟΚΕΙ δὴ αὐτῷ λοιπὸν τὸ ὄπλων
ἀπείχεσθαι, καὶ τοῖς ποιῶντα πείθοισι
Ρωμαίοις ἐπαμύνασθαι. τὸ γὰρ ἐκείνοις
τὸ κακῶν ὄξελεσθαι, ἴσον ἡν, εἶπεν, καὶ
πάντας ἀνθρώπους διασῶσαι. βουλήν
ἔλαμβάνει, ἀφ' ἧν τὰς ἀποστατού-
σας πόλεις τῶν Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀνα-
καλέσασθαι, τὰς μὲν τοῖς λόγοις, τὰς δὲ
τοῖς ὄπλοις, τὰς δὲ τῆς Φιλαμωθεῖας
ἐποιήσας. τοῖς γὰρ φόροις αὐτοῖς κωφο-
τέροις ἀπέφλυε, καὶ τὸ ἀκροάσεως ἰσό-
τητα ἀφείχε, τὰς τε νεωφροσύνας καὶ
ἀπονοίας συνετάς διέλυε, σωπῶν
μᾶλλον ἢ φοβῶν εἰδώς τὰ Σαύρων καὶ
τὰ Φεράκων ἔπε Γερμανῶν ἔθνη Φι-
λόκωνά τε ἔει, καὶ ἀφ' ἧν τὸ βασι-
λέων ἐπαναστάσεως ἀπέκτισον ἔχον ὄρ-
μῶν, καὶ νόμον πολλὰς τῶν γυναικῶν
ποιεῖσθαι. ὑπηγάγετο δὲ καὶ Σπανίους, καὶ
Βρετανούς, καὶ τὰς αὐτῶν νήσους, καὶ τὰ
λοιπὰ γῆρας, ἔσπαντας δὲ τὸ ἥλιου
δυσμεῶν γυνομήμοις μὲν πυρᾶς· εἰδέναι
Φασίν, εἴτε ἀληθῶς τῶν ὠκεανῶν κατὰ
δύε, εἴτε καὶ ἀφ' ἧν τὸ ὕδωρ φθάσας, πάλιν
δὲ ἐστὶν ὁδοὸς πρὸς ἡμᾶς ἀνακίμ-
πη. εἴλετο δὲ καὶ τῶν κρατῶν τῶν ὄπλων τὰ αὐ-
τῶν βαρβάρων Φόλα, ἀφ' ἧν τὸ μα-
χρῶς πρὸς τὸ ἔργον συζητησάμενος. δὲ τὸ

pudicitiae tutandae causa, multa
erat in tota vrbe caedes. Cum
haec aliaque plurima, quae huius
instituti non sunt, Constantinus
Deo carissimus audiisset, gra-
uiter commotus est. Viris enim
piis proprium dolorem commo-
uet aliena iniuria.

*De rege Constantino, quomodo
exercitum contra tyrannum
Maxentium duxit.*

CAPVT III.

PLACVIT ergo Constantino
arma capere, & Romanos a
talibus iniuriis vindicare. nam
illos ex malis eripere perinde ef-
se dicebat, atque omnes homi-
nes seruare. Primum statuit re-
uocare vrbes quae a Romano im-
perio deficiuerant; alias quidem
verbis, alias vero armis, nonnul-
las etiam beneficentiae & huma-
nitatis officiiis. Nam tributa le-
uiora reddidit, in hominibus au-
diendis admittendisque æquabi-
lem se praebuit: rerum nouarum
studia & insolentias caute sustu-
lit, silentio magis quam metu;
sciens Saurorum, Francorum, &
Germanorum gentes nouitatis
studiosas, contra reges motus fa-
cile concitare, ac saepe animi sen-
sum tamquam legem sequi. Ad-
duxit etiam Hispanos, Britan-
nos, & insularum quae illic sunt
incolas, atque nationes reliquas:
omnes etiam occasus solis testes,
qui se scire gloriantur vtrum sol
vere Oceano immergatur, siue
circum aquas currens, rursus a-
lia via ad nos redeat: barbaras il-
lic gentes vi & armis cepit, hac
velut belli accessione ad susce-
ptum opus opportune vsus. Ex
iis enim populis alios quidem

R r iij

Handwritten marginal notes in a smaller script, likely a commentary or gloss, running vertically down the left edge of the page.

subegit, aliis stipendia soluit, nonnullos etiam ex hostibus amicos, ex veteribus inimicis familiares & coniunctos reddidit: omnes vero futuri belli socios sibi adiunxit, neminem lædens, nec obsidione premens, & ad aliorum salutem magna festinatione properans. Deo enim belli adiutore, omnia recte geruntur, & res supra humana consilia ad meliores prouehuntur exitus. Cum hoc igitur tam pium consilium in animo haberet fidelissimus imperator Constantinus, Rhenum flumen ad dextrā traiecit; multos montes, multos etiam sine nomine fluuios cum exiguis primum copiis transmisit: deinde barbaris multis subactis, Gallorum, Francorum, & Hispanorum decem nationibus sibi adiunctis, reliquum omnem exercitum ad Italiae montes perduxit. Maxentium tam inopinatæ rei nuntius magnopere commouit. Nunquam enim putauit fore, ut quispiam exercitum per tam latas regiones traiceret, easque montibus, fluuiis, & multorum barbarorum armis interclusas, atque aliis etiam difficultatibus, quæ in locis desertis sua fronte proueniunt. Regnorum enim præsidium maximum plerumque fit ipsa locorum solitudo. Placuit interim exercitum clam Roma egressum multa cū celeritate aduersum ducere, & hostem ab Italia depellere. Vbi vero contra instructæ erant acies, & visa vtriusque militaria signa; tum non eadem spe pugnaturi videbantur. Romani enim expofiti, & per phalanges effusi, tum multa cessatione & quiete recreati, digni videban-

μὲν γὰρ ἰσοτάξας, ἑὸν δὲ μισοδο-
τήσας, ἑὸν φίλους ἀντὶ πολέμων,
καὶ σωτήρας ἀντὶ παλαίων ἐχθρῶν
κατασῆσας, ἐπανήγαγε πάντας συμ-
μάχους, οὐδένα λυπήσας, οὐδὲ πο-
λιορκήσας, καὶ ὅτι πῶς ἐπέσον σω-
τηρίαν ἐπιχειρήσει. ὅπου γὰρ ὁ θεὸς συμ-
μαχῆ, πάντα κατέβηθύνεται, καὶ ὁ
ἀνδροπῆν λογισμὸν ὑπεράρει. μὲν
ποιούσης Φιλοθέου γνάμης ὁ πάντα
πρώτατος Κωνσταντῖνος Ρωμῶν ὅτι
δέξια διαβάς, καὶ πολλὰ μὲν ὄρη,
πολλοὺς δὲ ποταμοὺς δυνάμεις ὀλί-
γων στρατῶν ἡραιώδεις, πολλὰ τε βαρ-
βάρων ἔθνη χερσὶ μῆδος, Γάλλων τε
καὶ Φερίων καὶ Σπαίων δέκα ἔθνη
περὶ τὸν Ἰταλίας ὄρεσι τὸ στρατόμα. τῶν-
τα ἀκούσαντι τῶ Μαξεντίου, παραχρῆ-
νις τῶ ἀδύκην. οὐ γὰρ αὖ ποτε το-
σαύτην χάραν διαβλέψαι περὶ δό-
κα, ὄρεσι, καὶ ποταμοῖς, καὶ ποικίλοις
βαρβάρων περὶ φεγγμένω, καὶ τῶν
αὐτοφύεσι τῆς ἐρημίας δυσχερείας,
μέγιστον γὰρ γίνεται πολλὰκις ὅτι πεί-
χισμα βασιλείας ἢ τῶν πόπων ἐρημία.
καὶ δὴ ἐδόκει, σὺ πολλῶ τάχῃ τῆς
Ρώμης ὑπεξελθόντα στρατὸν ἀν-
δυπεξάγειν, ἢ τῆς Ἰταλίας ποτε περὶ
νακροῦσασθαι. ὡς δὲ ἀντιπαριτάτ-
τοντο, καὶ τὰ σημεῖα εἶδον ἀλλήλων,
ἐνταῦθα ἡ μάχη λοιπὸν αἴσιον ἔχει
τῶ ἐλπίδα. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ Ρώμης
περὶ κεντῆντες, καὶ κτὶ Φάλαγγας
ἐκχεόμενοι, καὶ ὅτι πολλῆς ἐκεί-
νειας διδυαπαύσεως ὄντες, ἐδοκίμω
ἀξιομάχοι καταφαίνεσθαι φρόνη-
μα φέρειν ἄξιον τῆς πόλεως ἐφά-

ANNO
CHRISTI
317

ANNO CHRISTI 325

μιλλον. ④ δὲ μὲν Κωνσταντίνου παρα-
τεπτόμενοι πολλῶν μὲν κατελήφε-
σαν γῆν, πολλὰ δὲ λαφύρα ἔσπελα
τῷ πολέμου σωήροντο, δρόμων δὲ
μαλλον τῆς νίκης, ἢ δόπλουσ' ἔχον
λημμένων χερσάμενοι. ἤδη δὲ λοι-
πὸν ἦσαν πρὸς ⑤ κάματον ἀπαγο-
ρῶντες, καὶ πρὸς τὴν πυκνότητά τῶν
πόνων ἐνδιδόντες.

rentes & vrbe ipsa dignos. Con-
stantini vero milites in armis
stantes instructi, multam qui-
dem terram occupauerant, mul-
ta vero spolia & exuias belli
collegerant, cursu magis victo-
riæ vtentes, quam fructum ali-
quem percipientes ex rebus ca-
ptis. Ceterum longa defatiga-
tione fracti, nimia laborum assi-
duitate languentes erant & re-
missi.

Περὶ τῆς σαυροῦ ἡ οὐρανῶς ἐπιφανείας
τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ.

De cruce quæ apparuit Con-
stantino in caelo.

ΚΕΦΑΛ. Δ΄.

CAPVT IV.

ΟΥΤΩ δὲ κεκμηδύνης τῆς μά-
χης, καὶ τῆς παρατάξεως ἰσθ-
ρόπου οὐσίς, οὐρανὸν ὁ θεὸς Κων-
σταντίνον ὀπλίξει, δείξας αὐτῷ τὸ σω-
τήριον τῆς σαυροῦ σύμβολον φωτει-
δῶς ἐν οὐρανῷ. γραμματὰ δὲ ἐμή-
νυε τῆς ὀφείας τῶν δυνάμεων, λέγον-
τα· τούτω νικᾷ. ἔπειτα τὸ δῆγμα ποῖς
μὲν ἀπίστοις μῦθος ἔστι δοκεῖ καὶ πλά-
σμα, ποῖς δὲ ἡμετέροις δόγμασι κε-
χαρισμένῳ· ποῖς δὲ ἀληθῆ πρὸς θεὸν
συνειδημένοις, ἐναργῆς τῆς ἀσάμα-
τῳ ἢ ἀπόδειξις. ὁ γὰρ τῶν συμβόλου
ζωγράφος θεὸς ἔδειξεν ἔργῳ μὲν ταῦ-
τα τῶν ἀληθῶς ὄντων τῶν γραμμάτων
χαρῖν. εἰ δὲ μήπω πείσομεν ἂν γρα-
φομένῳ πρὸς τὸν γὰρ ἰσοείας γραφο-
μένῳ, διὰ τὸ μικρὸν αἰῶν ἡμᾶς τῆ
χρησιμῶν συλλέγειν ἔχον ἐκείνων βέβαιων
μῦθων ἀλλ' ἐκ τῶν ἐφεξῆς ἀπιστεῖν
δεῖ, ἃ ἔστι τῆς ἡμετέρας ἡγεσίας οἱ Κων-
σταντίνῳ τῷ Κωνσταντίνου παιδὶ συμπα-
ρατάξαμενοι, καὶ αὐτοπλήσαντες, τῆ πα-
λαιῶν ἀπιστίᾳ νεαρῶν ὀφείσιν ἐθερά-
πυσαν. εἴτε γὰρ Ἑβραῖοι εἴεν οἱ τούτοις
tatem nouis visionibus sanarunt.

CVM ad hunc modum pugna-
re decreuissent, & copiae vi-
ribus pares utrimque starent in-
structæ, Deus Constantinum cæ-
litus armat, ostendens ei in caelo
salutare crucis signum ex lucis
splendore in caelo figuratum. li-
teræ vero visionis vim omnem
& sensum explicabant, quibus
scribebatur: Hoc vince. Hæc
narratio infidelibus fabula &
commentum esse videtur in
gratiam doctrinæ nostræ: sed ve-
ra credere asuetis, certa rei ge-
stæ declaratio. Nam Deus qui si-
gnum istud pinxit, re ipsa postea
ostendit gratiam literis signifi-
catam, minime vanam fuisse.
Quod si nondum persuademus
quod scribimus, (prius enim hi-
storiam scribimus, eo quod rem
omnem paulo altius arcessentes,
colligamus quæ ab illo vtiliter
gesta sunt in vita) verum iis quæ
deinceps sequuntur credere o-
portet, quæ cum nostra etiam æ-
tate qui sub Constantio Con-
stantini filio militabant, suis vi-
dissent oculis, veterem infideli-
Si Hebræi his contradixerint,

οδο-
ων,
εθν
συ-
πο-
σω-
υμ-
W
μῦ
ύπε
δπ
ρη,
λί-
αφ-
οντε
βη
πὸν
αῶ-
κλῆ
το-
δ-
λοῖς
ταῖς
αἰς.
τεί-
α.
τῆς
αἰ-
ερα-
αἰ-
ων,
εἰχέ
ομης
γρας
χά-
ουω
όνη-
φά-
an-
ge-